

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Petek, 27. avgust 2004 / 60 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Izpitni poli sta priložena priloga z neumetnostnim besedilom in ocenjevalni obrazec.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro na označeno mesto zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

V tej izpitni poli je 26 nalog. Rešitve vpisujte z navadno rabo velikih in malih pisanih ali tiskanih črk v prostor, ki je za to predviden. Pri nalogah izbirnega tipa za odgovor obkrožite samo po eno črko, če v navodilu za reševanje naloge ni določeno drugače.

Pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Naloge, pisane z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami. Pišite razločno. Nečitljive rešitve ter nejasni popravki se točkujejo z nič (0) točkami. Če se zmotite, napačno rešitev prečrtajte in napišite novo. Rešitve, vpisane s samimi velikimi črkami (verzalkami), se točkujejo z nič (0) točkami.

Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Število točk, ki jih lahko dobite za posamezne naloge, je navedeno v izpitni poli.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 3 prazne.

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. S katerim namenom je nastalo izhodiščno besedilo?

- a) Navezati stik z naslovnikom.
- b) Izraziti svoje občutke.
- c) Spreminjati stvarnost.
- č) Vplivati na naslovnikovo mnenje.
- d) Prikazati stvarnost.

(1)

2. Kdo je naslovnik izhodiščnega besedila?

(1)

3. Poimenujte dele besedila, v katerih najdemo navedene podatke.

poimenovanje teme izhodiščnega besedila _____

poimenovanje stroke oziroma področja _____

razlaga oziroma definicija predstavljenega _____

(2)

4. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, in NE, če ni.

Desetnik je vsak deseti otrok v družini. DA NE

V ljudskem izročilu nekaterih evropskih narodov je moral sedmi otrok istega spola od doma. DA NE

Desetniku so na Pohorju rekli tudi smrt. DA NE

Na Primorskem naj bi imel posebne sposobnosti dvanajsti brat. DA NE

Zeleni Jurij se poroči z Marjetico, potem ko jo reši iz Velesovih rok. DA NE

Desetina je neke vrste žrtev, ki je nujno potrebna za obnovo življenja. DA NE

Starši, bratje in sestre z veseljem sprejmejo desetega brata pod streho, čeprav ga ne prepoznajo več. DA NE

(4)

5. Ugotovite, kako je avtorica razporedila navedene podatke v 1. odstavku izhodiščnega besedila. Na črto vpišite ustrezno zaporedno številko.

_____ Navaja, kaj se godi z bitjem.

_____ Opiše lastnosti bitja.

_____ Poimenovano bitje umesti med sorodna bitja.

(2)

6. Navedite dve nebesedni prvini izhodiščnega besedila.

(1)

7. Kateri način razvijanja teme prevladuje v izhodiščnem besedilu?

(1)

8. Preberite naslednji povedi in dopolnite besedilo.

Marjetica pa, po katero pride bela žena, naj bi bila po mitu Jurjeva sestra in hkrati tudi sama deseta hči. Tako kot deseti brat gre tudi Zeleni Jurij v desetino, in ko se vrne, reši Marjetico iz krempljev zmaja ali Velesa ter se z njo poroči.

Povedi vsebujeta glagole, ki poimenujejo dejanja in si sledijo v ustreznem zaporedju. Ti glagoli ne pripovedujejo o dogodkih, temveč navajajo bolj splošna, značilna, ponavljajoča se dejanja, zato so v _____, ne pa v pretekliku.

(1)

9. V naslednjih povedih podčrtajte ustrezne rešitve ob poševnicah.

- Izhodiščno besedilo je enogovorno/dvogovorno; glede na piščevo stališče je subjektivno/objektivno.
- Predmetnost je predstavljena manj natančno in bolj nazorno, kar je značilno za znanstvena/poljudnoznanstvena besedila.

(3)

10. Poimenujte besedilno vrsto. (Dopolnite spodnjo poved.)

Zapisano izhodiščno besedilo imenujemo _____.

(1)

11. Za to besedilo so značilne definicije. Poiščite eno v besedilu in njene dele napišite na ustrezna mesta v preglednico.

Pojem	Nadpomenka	Opis

(2)

12. Napišite, kateri glasnik (fonem) je v naslednjih besedah zapisan s podčrtano črko.

drugod, predstava _____

(1)

13. Med naštetimi besedami podčrtajte manjšalnico.

desetnica, sestrica, pravljica, nesrečnica

(1)

14. Preberite sestavek iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika.

kúlt -a m (û) knjiž. navadno s prilastkom *izkazovanje časti z molitvami ali obredi, češčenje*: poganski kult; kult boga, svetnikov / kult mrtvih; kult narave, rodovitnosti / verski kult // *izkazovanje časti, navadno pretirano, čaščenje*: kult mladine; kult rase; gojiti kult umetnosti / kult cvetja na Japonskem / ekspr. z njim uganjajo pravi kult

- A Iz pomenske razlage v slovarskem sestavku izpišite slovensko sopomenko besede *kult*.

- B Obkrožite DA, če je trditev pravilna, in NE, če ni.

Beseda *kult* je enopomenka. DA NE

(2)

15. Podčrtano besedno zvezo pretvorite v enobesedno poimenovanje in z njim dopolnite poved.

Podobno naj bi šel dvanajsti dijak črne šole po svetu preganjat zmaje.

Podobno naj bi šel dvanajsti _____ po svetu preganjat zmaje.

(1)

16. Preberite slovarski sestavek in rešite nalogi.

šola -e ž, *šolnik, šolnina, šolati, izšolati, izšolan, šolar, šolarček, šolarka, šolski, sošolec, sošolka*.
Prevzeto iz srvnem. *schoule* 'šola', kar je izposojeno iz vlat. *scōla*, to pa ustreza klas. lat. *schola* 'šola, nauk' in 'učena razprava'. Lat. beseda je izposojena iz gr. *skholē*, kar prvenstveno pomeni 'prosti čas, počitek', drugotno tudi 'kar kdo dela v prostem času, predavanje, učen pogovor, šola' (K1, 655, WH II, 493). Glej tudi *šolmošter*, sholástika.

- A Iz sestavka izpišite prvotni pomen besede *šola*.

- B Iz katerega slovarja je sestavek?

- a) Slovarja slovenskega knjižnega jezika.
- b) Slovenskega etimološkega slovarja.
- c) Slovensko-nemškega slovarja.
- č) Slovarja tujk.

(2)

17. Preberite poved.

V izročilu Slovanov, Baltov in Ircev, delno tudi drugod po Evropi, je sedmi, deveti, deseti ali dvanajsti otrok istega spola zaznamovan z nadnaravnimi sposobnostmi.

- A Izpišite na črto vse števnik.

- B Napišite, v katero besedno vrsto spadajo števnik.

- C Preberite trditev. Obkrožite DA ali NE in svojo odločitev utemeljite.

Besedi *desetnica, desetnik* sta števnik.

DA NE

Utemeljitev: _____

(5)

18. Iz samostalniških besed v oklepajih tvorite svojilne pridevnike/zaimke in smiselno dopolnite povedi.

_____ (Jurij) usoda je podobna desetnikovi. Kot pojejo ljudske pesmi, je tudi
 _____ (on) sestra Marjetica deseta hči. _____ (onadva)
 zaznamovanost se kaže v nadnaravnih sposobnostih, zato morata od doma. Čez veliko let lahko
 _____ (otrok) vrnitev v rodno vas povzroči nesrečo, če ga domači ne prepoznajo več.
 Zeleni Jurij naj bi po vrnitvi postal _____ (Marjetica) mož.

(2)

19. Spodnjo poved smiselno dopolnite z glagoloma *morati* in *moči* v ustrezni obliki.

Desetnik in desetnica ne _____ ubežati svoji usodi, zato
 _____ oditi od doma.

(1)

20. V spodnji povedi podčrtajte priredno zloženi stavčni člen in ga poimenujte.

Po vrnitvi celo lastni starši ter bratje in sestre desetnice ne prepoznajo več.

(2)

21. Tvorite povedi, v katerih bo imela beseda *desetnica* predvidene stavčnočlenske vloge.

(osebek) _____

(predmet) _____

(desni prilastek) _____

(4)

22. Na črto napišite, koliko stavkov je v zadnji povedi izhodiščnega besedila.

Desetina, to je dar oziroma žrtev, ima pomembno vlogo v praslovanskih in baltskih verskih predstavah, saj je nujno potrebna za obnovo življenja.

(1)

23. Ugotovite, katera poved je priredna. Zapišite njeno številko na spodnjo črto in pripišite vrsto priredja.

1 *V nekaterih pesmih oziroma pripovedih pride po desetnico bela žena, Marija, vila ali smrt.*

2 *Desetina ima pomembno vlogo v praslovanskih verskih predstavah, saj je nujno potrebna za obnovo življenja.*

3 *Imela naj bi posebne sposobnosti, npr. jasnovidnost in sposobnosti vedeževanja, vračenja, tudi zdravljenja.*

Številka povedi: _____ Vrsta priredja: _____

(2)

24. Poimenujte nekončno ločilo v naslednji povedi.

Tudi desetnik se v nekaterih pravljicah – zlasti irskih – poroči z deseto sestro.

Katero ločilo bi ga lahko nadomestilo?

(2)

25. Popravite pravopisne napake. Številka v okvirčku pomeni število napak.

1	Deseti Brat je vsem dobro znan iz Jurčičevega romana.
4	Tudi v Antiki so imela božanstva kot je bila Diana, podobne lastnosti, kot pri slovanih Živa.
2	Izročilo o Desetnici delno spominja tudi na Grški mit o Ifigeniji.

(3)

26. Predstavljajte si, da ste Bojan/Bojana Korošec. Kot član/članica Šolskega kulturnega društva Zeleni Jurij Srednje ekonomske šole Brežice pripravljate obisk narodopisnega muzeja v Ljubljani (Slovenski etnografski muzej, Metelkova 2, 1000 Ljubljana). Napišite prošnjo, v kateri prosite muzej za strokovno vodenje in razlago. (Potrebne podatke si izmislite.) Prošnjo napišite na naslednjo stran.

(12)

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN